

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **ТУШКО Клавдії Юрївни**

на дисертацію **ЧЖУ Цзінькуана** на тему:

**«Формування в майбутніх бакалаврів готовності
до використання інновацій у професійній діяльності»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»**

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Сучасний етап цивілізаційного поступу характеризується стрімким зростанням ролі інноваційних технологій як ключового чинника економічного, соціального та політичного розвитку держави. У цих умовах якість професійної підготовки майбутніх фахівців безпосередньо залежить від їхньої здатності опановувати, розробляти та впроваджувати інновації, орієнтуватися в потоці нової інформації, ухвалювати нестандартні рішення й реалізовувати творчий потенціал у професійній діяльності. Формування національної інноваційної системи вимагає підготовки фахівців інноваційного типу, здатних до безперервного саморозвитку та освоєння наукомістких технологій.

Аналіз стану сучасної професійної освіти засвідчує наявність низки суперечностей: між об'єктивними вимогами суспільства й ринку праці до інноваційної спрямованості майбутніх фахівців і недостатньою розробленістю теоретико-методичних засад формування відповідної готовності; між значним педагогічним потенціалом інноваційних та цифрових технологій і фрагментарністю їх використання в освітньому процесі закладів вищої освіти; між потребою у цілісній системі формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій та переважанням окремих, несистематизованих методичних рішень. Розв'язання цих суперечностей потребує спеціального наукового дослідження.

З огляду на це, тема дисертаційного дослідження Чжу Цзінькуана є актуальною, своєчасною та практично значущою для розвитку теорії і методики професійної освіти.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України у межах наукового напрямку кафедри, пов'язаного з удосконаленням професійної підготовки майбутніх фахівців на засадах інноваційних та цифрових освітніх технологій. Тема дисертації узгоджується з пріоритетними напрямами розвитку вітчизняної педагогічної науки та державною політикою у сфері вищої освіти.

Найсуттєвіші результати, що містяться в дисертації. Дисертація Чжу Цзінькуана є завершеним теоретико-експериментальним дослідженням, що характеризується високим рівнем узагальнення отриманих результатів. До найбільш вагомих результатів, що мають теоретичне і практичне значення, відносимо такі:

- обґрунтування теоретико-методологічних засад формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності на основі теоретичного, порівняльного, історичного та системного аналізу наукових джерел;

- уточнення й авторське визначення поняття «готовність майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності» як інтегративного особистісно-професійного утворення, що поєднує мотивацію до інноваційної діяльності, систему знань про інновації, здатність до їх практичного застосування та розвинену рефлексію;

- розкриття змісту та структури досліджуваної готовності через визначення її компонентів (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного (праксеологічного) та рефлексивного) з відповідними критеріями, показниками й рівнями сформованості;
- розроблення, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка структурно-змістової моделі й педагогічних умов формування зазначеної готовності, а також методики їх реалізації в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Чіткість і структурованість наукового апарату дослідження уможливили системний підхід до визначення здобувачем стратегії роботи, виокремлення методологічних підходів її реалізації, розуміння теоретичних засад дослідження та окреслення науково-дослідницького поля основних питань, які належало вивчити. Здійснений аналіз наукових праць, нормативних документів і практичного досвіду дав змогу дисертанту виокремити основні суперечності процесу формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій, що сприяло систематизації наукового пошуку та його результатів.

Ознайомлення з рукописом дисертації дає підстави для висновку про досвідченість автора, глибоке розуміння сутності наукової проблеми та відповідальне ставлення до результатів наукового пошуку. Проблема дослідження має міждисциплінарний характер, оскільки її вирішення передбачало залучення положень філософії освіти, психології, педагогіки, інноватики та цифрової дидактики.

Зміст роботи відповідає меті й завданням дослідження, відображає логіку їх виконання. Основні наукові результати, теоретичні напрацювання, методичні положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, є науково обґрунтованими, що забезпечено комплексністю використання теоретико-методологічних підходів, глибоким вивченням та аналізом вітчизняних та іноземних джерел (194 найменування, у тому числі іноземними мовами), коректним застосуванням методів наукового пошуку, а також належною статистичною обробкою емпіричних даних із застосуванням критерію узгодженості χ^2 Пірсона. Висновкам і розробкам, представленим у дисертації, властиві повнота, логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Наукові здобутки Чжу Цзінькуана з проблеми формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності становлять теоретичну й методичну базу для подальших досліджень у галузі педагогічної науки та професійної освіти.

Теоретичне значення дослідження полягає у комплексному науковому обґрунтуванні структурно-змістової моделі та педагогічних умов формування досліджуваної готовності. Автором уточнено понятійно-категоріальний апарат проблеми, конкретизовано сутність готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій як особистісно-професійного інтегративного утворення; охарактеризовано особливості формування цієї готовності; проаналізовано історичні періоди розвитку інновацій в освітньому просторі та висвітлено європейський досвід застосування інновацій у професійній діяльності майбутніх фахівців. Удосконалено зміст і структуру готовності шляхом конкретизації її компонентів, а також методичне забезпечення процесу її формування на засадах інтеграції інноваційних і цифрових освітніх технологій. Подальшого розвитку набули теоретико-методологічні підходи до формування готовності майбутніх бакалаврів до інноваційної діяльності та наукові уявлення про роль інноваційного освітнього середовища у професійній підготовці.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес навчально-методичного забезпечення формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій. Створено комплекс методичних розробок і тренінгових програм, спрямованих на розвиток інноваційної компетентності здобувачів освіти; розроблено методику реалізації педагогічних умов, що забезпечує поетапне та цілеспрямоване формування структурних компонентів готовності; запропоновано авторський методичний інструментарій. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Університету Григорія Сковороди в Переяславі, що підтверджує їхню практичну цінність і може бути використано для вдосконалення підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта».

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація Чжу Цзінькуана має науково обґрунтовану структуру і складається з анотації, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (194 найменування, у тому числі іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 247 сторінок; робота містить 13 таблиць і 29 рисунків. Структура дисертації є логічно обґрунтованою та послідовною і повністю відповідає встановленим вимогам.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, охарактеризовано методи наукового пошуку, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів. Науковий апарат дослідження сформульовано коректно й несутуперечливо.

Перший розділ «Теоретичні основи формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності» присвячено аналізу стану опрацювання проблеми у сучасному науковому дискурсі. Здобувач ґрунтовно дослідив історичні періоди розвитку інновацій в освітньому просторі, проаналізував європейський досвід застосування інновацій у професійній діяльності майбутніх фахівців (Швеція, Словаччина, Австрія, Данія, Іспанія, Польща, Німеччина), а також схарактеризував сучасні методологічні підходи до формування досліджуваної готовності.

Другий розділ «Організаційно-методичні засади формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності» містить характеристику особливостей формування досліджуваної готовності, розкриття її змісту й структури, обґрунтування сучасних методів формування, а також педагогічних умов і структурно-змістової моделі. Автором визначено чотири взаємопов'язані педагогічні умови: використання активних методів навчання та тренінгових технологій; оновлення змісту дисциплін темами про інновації та методику їх застосування; цілеспрямований і неперервний розвиток інноваційного мислення майбутніх фахівців; організація підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу щодо використання інновацій.

Третій розділ «Результати педагогічного експерименту з формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності» містить програму й етапи експериментальної роботи, опис її перебігу та результати. Педагогічний експеримент проведено на базі трьох закладів вищої освіти із загальною вибіркою 380 здобувачів освіти спеціальності 015 «Професійна освіта» та реалізовано у три етапи (організаційно-пошуковий, експериментально-практичний, узагальнювально-впроваджувальний). Результати експерименту засвідчили виразні позитивні зрушення у рівнях сформованості

готовності в експериментальній групі порівняно з контрольною, а достовірність отриманих даних підтверджено застосуванням критерію Пірсона.

Дисертаційне дослідження характеризується науковою новизною, яка полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено структурно-змістову модель і педагогічні умови формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності; удосконалено зміст і структуру цієї готовності та методичне забезпечення її формування; подальшого розвитку набули теоретико-методологічні підходи до формування готовності майбутніх бакалаврів до інноваційної діяльності.

Дисертація Чжу Цзінькуана є завершеною, цілісною науковою працею, яка містить вирішення актуального наукового завдання у галузі педагогічних наук і має значну теоретичну та практичну цінність для системи професійної підготовки майбутніх бакалаврів.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлено у 15 наукових працях, з яких 7 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 8 тез наукових доповідей. Результати дослідження репрезентовано в доповідях на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня. Кількість і якість публікацій відповідають установленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та забезпечують належну повноту оприлюднення основних результатів дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання щодо його можливого вдосконалення:

1. Перший розділ дисертації містить доволі об'ємний перелік методологічних підходів (інтегративний, енергоресурсний, соціокультурний, особистісно орієнтований, компетентнісний, культурологічний, системний, синергетичний, діяльнісний, праксеологічний, гуманістичний, аксіологічний, акмеологічний), однак їх взаємозв'язок і субординація розкриті недостатньо чітко, що потребувало б виокремлення провідних підходів та обґрунтування їх пріоритетності для дослідження.

2. Автор визначає критерії, показники та рівні сформованості готовності, проте в тексті бракує докладного опису конкретного діагностичного інструментарію (анкет, тестів, діагностичних методик), за допомогою якого вимірювалися окремі компоненти готовності на констатувальному та контрольному етапах експерименту.

3. У роботі ґрунтовно проаналізовано європейський досвід застосування інновацій (Швеція, Словаччина, Австрія, Данія, Іспанія, Польща, Німеччина), проте бракує систематизованого порівняльного зіставлення цього досвіду з українською практикою із формулюванням конкретних напрямів його адаптації до вітчизняних умов.

4. Робота лише виграла б від більш детального висвітлення ролі штучного інтелекту та сучасних цифрових платформ, які автор згадує серед особливостей інноваційних технологій, зокрема від конкретизації методики їх застосування у процесі формування досліджуваної готовності.

Проте висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науково-теоретичний рівень дисертації Чжу Цзінькуана.

Загальний висновок. Отже, дисертація Чжу Цзінькуана на тему: «Формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, що має теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Чжу Цзінькуан заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент професор кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (військова частина 9960), доктор педагогічних наук, професор Клавдія ТУШКО